

การประกวดการแสดงทางวัฒนธรรมนาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์
 ภายใต้หัวข้อ "อัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนยั่งยืน"
 ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

การแสดงชุด
ไข่มุกมณีเมืองมัยแสน

จัดโดย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด
 และกระทรวงวัฒนธรรมการศึกษาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ประวัติจังหวัดชัยภูมิ

ชัยภูมิ ตั้งอยู่บนสันขอบที่ราบสูงอีสาน ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับภาคกลางและภาคเหนือ เป็นดินแดนแห่งทุ่งดอกกระเจียวแสนงาม และสายน้ำตกชุ่มฉ่ำยามหน้าฝน เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่ามากที่สุดจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน มีเทือกเขาที่สำคัญได้แก่ ภูพังเหย ภูแลนคา ภูผญาฝ่อ อันเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำชี

ด้านประวัติศาสตร์ ชัยภูมิมีอารยธรรมซ้อนทับกันหลายสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยขอม จนถึงอิทธิพลลาวล้านช้าง มีการค้นพบโบราณสถานโบราณวัตถุมากมายในหลายพื้นที่ของจังหวัด ต่อมาปรากฏชื่อเป็นเมืองหน้าด่านในสมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ภายหลังจึงร้างไป และมาปรากฏชื่ออีกครั้งในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยมีชาวเวียงจันทน์เข้ามาสร้างบ้านแปงเมือง มีผู้นำชื่อ แล ซึ่งต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนแรกของชัยภูมิ

ชัยภูมิ เป็นเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยมีฐานะเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมาคู่กับเมืองบุรีรัมย์ มาปรากฏชื่อทางประวัติศาสตร์อีกครั้ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้มีชาวเมืองเวียงจันทน์มีนายแลเป็นหัวหน้าพากันมาตั้งหลักปักฐานในบริเวณที่เรียกว่า โนนน้ำอ้อม และคงใช้ชื่อเมืองตามเมืองเดิมว่าชัยภูมิ ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2369 เจ้านุวงศ์เวียงจันทน์ ก่อการกบฏยกกองทัพเข้ามาตีเมืองนครราชสีมา และหัวเมืองรายทาง นายแลเจ้าเมืองชัยภูมิได้ยกไพร่พลไปสมทบกับกำลังของคุณหญิงโม ตีทัพของเจ้านุวงศ์เวียงจันทน์แตกพ่ายไปได้ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี และให้นายแลเป็นพระยาภักดีชุมพล เจ้าเมืองชัยภูมิคนต่อมาที่สืบเชื้อสายมาจากพระยาภักดีชุมพล (แล) ก็ยังคงใช้ราชทินนามว่า พระยาภักดีชุมพล ในปัจจุบัน ชัยภูมิเป็นจังหวัดที่น่าท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของภาคอีสาน ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชัยภูมิคือ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย มัดหมี่ หมอนขิด ผ้าขิด และสินค้าเมืองที่ทำจากผ้าทอมือ เป็นต้น

จังหวัดชัยภูมิตั้งหมุด 16 อำเภอ ได้แก่

- 1.อำเภอเมือง
- 2.อำเภอบ้านเขว้า
- 3.อำเภอเนินสง่า
- 4.อำเภอหนองบัวระเหว
- 5.อำเภอกอนสวรรค์
- 6.อำเภอจัตุรัส
- 7.อำเภอแก้งคร้อ
- 8.อำเภอหนองบัวแดง
- 9.อำเภอบำเหน็จณรงค์
- 10.อำเภอภูเขียว
- 11.อำเภอบ้านแท่น
- 12.อำเภอภักดีชุมพล
- 13.อำเภอเกษตรสมบูรณ์
- 14.อำเภอเทพสถิต
- 15.อำเภอคอนสาร
- 16.อำเภอซับใหญ่

ประวัติการแสดงชุด ไชป่องส่องเมืองพ่อแล

ความหมายของการแสดงชุด ไชป่องส่องเมืองพ่อแล

ไชป่อง แปลว่า เปิด

ส่องเมือง แปลว่า ชมเมืองหรือดูเมือง

พ่อแล แปลว่า เจ้าพ่อพญาแล หรือ พระยาภักดีชุมพล(แล)

ชัยภูมิมีอารยธรรมซ้อนทับกันหลายสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยขอม จนถึงอิทธิพลลาว ล้านช้าง มีการค้นพบโบราณสถานโบราณวัตถุมากมายในหลายพื้นที่ของจังหวัด ต่อมาปรากฏชื่อ เป็นเมืองหน้าด่านในสมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ภายหลังจึงร้างไป และมาปรากฏชื่ออีกครั้งในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยมีชาวเวียงจันทน์เข้ามาสร้างบ้านแปงเมือง มีผู้นำชื่อ แล ซึ่งต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนแรกของชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ น้ำตกและสัตว์นานาพันธุ์ ล้อมรอบไปด้วยภูเขา มีวัฒนธรรมที่เด่นชัด การแต่งกายที่สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของคนจังหวัดชัยภูมิ วิถีชีวิตที่เรียบง่าย

ผู้สร้างสรรค์ได้มีแรงบันดาลใจ จึงได้นำเอาความเชื่อความศรัทธาต่อเจ้าพ่อพญาแลที่คนจังหวัดชัยภูมินับถือ สถานที่ท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตการเป็นอยู่ที่เด่นชัดของคนจังหวัดชัยภูมิ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมือง สร้างสรรค์ชุด ไชป่อง ส่องเมือง พ่อแล

รูปแบบการแสดง

ช่วงที่ 1 ตั้งถิ่นฐาน ครั้งหนึ่งได้มีชาวเมืองเวียงจันทน์ มีนายแลเป็นหัวหน้าพากันมาตั้งหลักปักฐานในบริเวณที่เรียกว่า โนนน้ำอ้อม และคงใช้ชื่อเมืองตามเมืองเดิมว่าชัยภูมิ ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพ.ศ. 2369 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ นายแลเป็นพระยาภักดีชุมพล เจ้าเมืองชัยภูมิคนต่อมาที่สืบเชื้อสายมาจากพระยาภักดีชุมพล (แล) ก็ยังคงใช้ราชทินนามว่า พระยาภักดีชุมพลในปัจจุบัน

ช่วงที่ 2 ยกอ้อ ยอไหว พอถึงบุญเดือน 6 ของทุกปีชาวชัยภูมির่วมใจกันมาสักการะเจ้าพ่อพญาแล ได้จัดเตรียมเครื่องบูชาถวาย เช่น พวงมาลัย ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน บายศรี และวงมโหรี เพื่อให้ชาวจังหวัดชัยภูมิอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งเป็นความเชื่อตั้งแต่สมัยโบราณสืบต่อกันมา

ช่วงที่ 3 อัตลักษณ์วิถีชีวิตคนชัยภูมิ นำเสนอการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์วิถีชีวิตคนชัยภูมิ ซึ่งจังหวัดชัยภูมิเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ แม่น้ำ การเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประเพณีที่งดงาม และการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ทำให้คนชัยภูมามีความสุข สนุกกับการใช้ชีวิต

เนื้อเพลง

กลอนลำ ไชป่องส่องเมืองพ่อแล

ประพันธ์โดย ดร.สุวิทย์ วิซัด.

ทำนอง ลำพิ่นออกลำเพลิน.

(ผลญา) พี่น้องเอ๋ย หมู่ประชาชนบ้านเมืองเวียงจันทน์เดือดร้อนเก่า พากันอพยพเนา เดินด่วน
ไพร่กะต่าต้อน คอนเข้าเกลือกะทอ จนได้มาพบพ่อ ถิ่นดีอาณาหลาย คือโนนน้ำอ้อมเดื่อหลังมาย
อุดมดาดอกแผ่นพื้น ท้าวแลจั่งได้พิน ยินเมืองเดื่อขาบใส่ พระบาทองค์พระจอมไทย สมเด็จพระนั่ง
เกล้าทรงโปรดเกล้า ตรารตั้งมา มีชื่อนามชัยภูมิกล้า เป็นอาณาระเอียงศรี ต่อสืบกาลจั่งได้มี กบฏ
อนุวงศ์เจ้าหวังสติต่อเต้าเอาอาณาสำคัญหลาย พระยาแลพลีชีพวาย บ่ถวายนครบ้านประชาด้าน
ได้ผ่านภัย พระคุณงามทราบฝ่ายให้ พระจอมไทยมิ่งมหา ทรงพระราชกรุณา โปรดประทาน
เดื่อนามช้อง พระยาชัยภูมิภักดีชุมพล เดื่อพี่น้อง ชัยภูมิได้ตั้งต่อ ลูกหลานขอยกยอ เดชะคุณพ่อ
แลท้าว เอียงแดนด้าว มันเจริญ ท่านเอย.

(ลำพิ่น) เอาเดื่อ กรกรไหว้ ยอเหนือยังกระหม่อม จอมพระธรรมข้านอม ผู้ซ่อมตั้งยังเมือง
ยาบๆเปื่องละเอียงถิ่นอาณา ชัยภูมิมหานครงามแจ่ม แงงเบิ่งเต้าเหล่าหลานออกหมู่ มาบูชายังฟ้า
พระยาเจ้าพ่อแล เดือนหกแท้ ละแผ่ไปไพศาล ประเพณีโบราณลูกหลานมาน้อม ซอมแต่งไว้รูป
เทียนเผิงกิ่ง สรรพสิ่งหอมเต้ามาลาเคล้ากล่อมแคน ยินแว้นๆ ละเล่นแตรสับลำ สรรพเสียงแคน
นำก้วยลำสลับพ็อน.

(เพลง) เสียงแคนดังจ้าว วาดท้าวเสียงลำคำกลอน ยินแล้วออนซอน เมืองฟ้าอมรม่วนชื่น
ชัยภูมิเฮานี้ เดือนหกคนมาลั่นลั่น สารุเดื่อในแผ่นพื้น ให้ท่านโชคดีอยู่มีแสง.

(ผลญา) เขิญมาเดื่อพี่น้อง มาชมถิ่นชัยภูมิ เมืองเจ้าพ่อพญาแล แผ่อาณาหนอเขตด้าว ชาวประชา
เมืองบ้าน สุขสำราญงานยิ่งใหญ่ ประเพณีเมืองชัยภูมิเฮาหนองามแท้ เขิญมาแวดอกเที่ยวชม ท่าน
เอย.

(ลำเพลิน) โอ้ย เต็นาย มายถิ่นกว้างชัยภูมิยิ่งใหญ่ๆ มีป่าไพร่น้ำโจ้นตาดโตนชั้นสว่างาม
ยาบๆค้ำแดนป่าพญาสมถ์ มอหินขาวเขิญยล ดอกกระเจียวเฮียวบ้าง บางบ้านแก้มแกมชมพู่ออง
ต่องๆ เขิญมาล่องแลเล่นภูคิงหลังงาม...

(เพลง) เขตคามไม้งามอุดมดาดดี สตรีโสภีลูกหลานผู้กล้า ผ้าไหมงามเด่นลายขนารี สืบ
ทอดต่อมา เชิญทัศนาศาสนาเชื่อนจุฬารณณ์อ่อนซอนหัวใจ.

(ลำเพลีน) ไหลโสมบ้านเดือนหกมีงานประเพณียิ่งใหญ่ บายศรีหลวงซาบไ้ ยอน้อมสมมา
พ่อผู้กล้าพระยาแลผู้ปก นบมียืนละยอยก ถวายทางพ่อเจ้า มาเด้อเจ้า หนองปลาเฒ่ายังอยู่ ผู้ได้
มาสิู้ความสูงรุ่งเรือง เขตต่อเนื่องแยกถิ่นสาขาเป็นอาณาแดนไทย เมืองชัยภูมิเด้อ.

แรงบันดาลใจการสร้างสรรค์การแต่งกาย

สมัยก่อนมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อเสาะแสวงหาพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก ตั้งรกรากปักฐาน ชาวอีสานมีวัฒนธรรมด้านเครื่องนุ่งห่มใช้สีดำหรือสีน้ำเงินเป็นหลัก ทุกบ้านจะมีเสื้อผ้าสีดำหรือน้ำเงินเป็นพื้นแตกต่างกัน ในรายละเอียดอื่นๆเท่านั้นนิยมนำไปย้อมผ้าและมัดเป็นลายเรียกว่าผ้าย้อมคราม การแต่งกายคนสมัยก่อนผู้ชายนิยมนุ่งผ้าโสร่ง มีผ้าขาวม้ามัดเอว ใส่เสื้อคราม ผู้หญิงนิยมใส่ซิ่นเข้ใหม่ต่อตีนลายขิดหรือไม่ต่อตีน ห่มผ้าสไบ ทัดดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม เครื่องประดับใส่แค่ต่างหูบางคนก็ใส่กำไลแล้วแต่โอกาส

ปัจจุบันมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนนำเอาเส้นไหมมาใช้ในการทอผ้า เครื่องมือการทอทันสมัยมากขึ้น แต่ยังคงวิธีการทำแบบโบราณบางส่วน เช่นการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ เป็นต้น การแต่งกายของคนปัจจุบันผู้ชายนุ่งผ้าโสร่ง มีผ้าขาวม้ามัดเอว ใส่เสื้อไหมหรือฝ้าย ใส่สร้อย ผู้หญิงใส่ผ้าไหมมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติมีรวดลายสวยงาม ห่มผ้าสไบผ้าขาวม้า ทัดดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม เครื่องประดับนิยมใส่สร้อยเงิน ต่างหู กำไล และเข็มขัด

การแต่งกาย

ชุดที่ 1

ผู้ชาย

เสื้อคราม ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้ามัดเอว

ไม้ใส่เครื่องประดับ

ผู้หญิง

เสื้อคราม ผ้าถุงขึ้นเขิน ห่มผ้าสไบขิด

เครื่องประดับ กำไร ต่างหู

ทรงผม ด้านหน้าเกล้าครึ่งหัว ด้านหลังทำผมบ๊อบ ทัดดอกจាំปีและดอกเล็บมือนาง

ชุดที่ 2

ผู้ชาย

เสื่อไหมสีขาว ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้ามัดเอว
เครื่องประดับ สร้อย

ผู้หญิง

เสื่อไหมสีครีม ผ้าไหมลายหมีคั่นขนนารี ห่มผ้าสไบผ้าขาวม้า
เครื่องประดับ สร้อย เข็มขัด กำไล ต่างหู
ทรงผม ด้านหน้าเกล้าครึ่งหัว ด้านหลังทำผมบ๊อบ ทัดดอกจាំปีและดอกเล็บมือนาง

อุปกรณ์ที่ใช้

อุปกรณ์ช่วงที่ 2 ยกอ้อ ยอไหว้

- บายศรี
- พวงมาลัย
- ธูป เทียน

อุปกรณ์ช่วงที่ 3 อัตลักษณ์วิถีชีวิตคนชัยภูมิ

- ผ้าไหมมัดหมี่
- แหจับปลา
- กระติบข้าว
- กระดิ่ง
- แคน

รายชื่อนักแสดง

1.นางสาวศศิวรรณ	สัตยกุล
2.นางสาวนันทน์	เกษางาม
3.นางสาวอิสราภรณ์	แก้วมาตย์
4.นางสาวสุตรีรัตน์	บางประดง
5.นางสาวพิมพ์วิภา	ชานนตรี
6.นายวัชรพงษ์	ดวงวิญญาณ
7.นายพีรันทร์	ดียิ่ง
8.นายปิติพงษ์	หนูแก้ว
9.นายปรีวี	เพชรม่อม
10.นายณัฐพล	พิลึก

นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาศิลปการแสดง

ผู้ฝึกซ้อม

1.นายสถิตย์พร	จงมีเสรีจ
2.นายโพธิ์ทอง	เทศนา
3.นายวรพจน์	ทองอ่อน
4.นายกิตติศักดิ์	พิมมา

จุดประสงค์ในการสร้างสรรค์การแสดงชุด ไขปอง ส่องเมือง พ่อแล

1. เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน ได้รู้ถึงความเป็นมาของจังหวัดชัยภูมิ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อสืบทอด อัตลักษณ์วิถีชีวิต ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์ ให้อยู่คู่จังหวัดชัยภูมิต่อไป
3. เพื่อสานต่อกิจกรรมดีๆ ในหัวข้อ อัตลักษณ์วิถีชีวิตคนชัยภูมิ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ ได้ให้เด็กและเยาวชนตลอดประชาชนทั่วไปได้นำเสนอ ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์

